

ТРИЗНЕВИК - REVUE HEBDOMADAIRE - **TRIDEN**
UKRAINIENNE

Число 42 (350) рік вид. VIII. 30 жовтня 1932 р. Ціна фр. 2. Prix 2 fr.

Париж, неділя, 30 жовтня 1932 року.

Як наслідок постанов Оттавської конференції, де порушувалися найпекучіші справи Великої Британії і її домініонів, чи, як тепер називають, Британської Спільноти, англійський уряд 17 жовтня с. р. надіслав совітському послу в Лондоні ноту, в якій висловив рішення про одмовлення від англо-совітського торговельного договору.

У англійському парламенті Невіль Чемберлен, теперішній міністр фінансів, на запити депутатів сказав, що цей крок викликаний був необхідністю захистити законні інтереси канадських експортерів ліса та дзерна. Англійська преса в більшості прихильно і з задоволенням прийняла це рішення, а велика впливова газета «Морнінг Пост» висловила навіть думку про те, що одмовлення від англо-совітського договору є кінцем політики прихильної до ворогів за рахунок друзів.

У Франції так само цей факт знайшов живий відгук, бо саме в цей час питання заключення пакту з совітами про ненапад мусується як в політичних, так і у фінансових колах. Де-які газети просто вказують, що Франція повинна взяти приклад з Англії, бо, коли Англія це зробила, мовляв, з економічних міркувань, то Франція мусить себе відгородити від совітів з міркувань чисто національних.

Не будемо входити в обміркування економічних наслідків одмовлення Англії від цього торговельного договору, так само не будемо передбачати і вираховувати, які вигоди від того матиме Англія, а особливо ініціаторка акції одмовлення — Канада.

Вважаємо лише на момент політичний, момент дуже важливий в сучасний мент для совітів. Одмовлення Англії від торговельного договору є оборонним заходом проти совітської політики демпінга — та-

ка суть цього одмовлення. Але одночасно в цьому одмовленні криється і друга сторона, а саме початок відгородження Англії від совітів, нехтування совітами, як політичним чинником європейського життя. Що це відмовлення було викликано економічними міркуваннями — це факт, але англійці не такі люде, щоби робити такі кроки, не зваживши їх зі всіх боків. Чи не виглядає це одмовлення сьогодні одмовленням од зобов'язань з тим контрагентом, який вже не є годен бути солідним контрагентом? Чи не криється в цьому факті зміст тої відомої фрази, сказаної італійським королем, коли Тьер шукав допомоги для розбитої німцями Франції в 1870 році, а саме: «з подоланими не заключають договорів...»? Чи не є це одмовлення симптомом упадку і так вже сильно підірваного і незначного міжнародного значіння совітів, падіння яких як в середині, так і на зовні йде поволі, але певно?

Коли-ж згадати, що в пресі промайнули чутки про те, що сучасний німецький уряд ніби має переглянути свої стосунки з совітами і навіть має тако-ж одмовитися від тих союзних зобов'язань, які Німеччина перед тим мала з совітами, то тоді одмовлення Англії, яке є вже реальним фактом, вкладається в річище політичної лінії держав Європи що-до совітів.

Ми можемо лише привітати ініціативу англійців, які рішуче стали на шлях реального розуміння стосунків з совітами. Цей почин, гадаємо, знайде добрий ґрунт і серед інших держав, які так чи инакше ще зв'язані з совітами. В кожному разі цей чин англійців примусить серйозно задуматися тих європейських політичних і державних діячів, які до цього милостиво ставилися до совітів і в стосунках з ними вбачали вигоди для своїх держав.

Англійці — нарід, що має реальний підход до життя, і його крок що-до совітів, як виходить, не може не мати реальних наслідків. І ми можемо тут лише висловити наше вдовolenня, що нарешті це сталось.

Пам'яті П. Сулятицького

(Маємо змогу подати в цілості прэмсу пана Головного Отамана Андрія Лівцького, виголошену підчас похорону П. Сулятицького, що яскраво малює благородний образ покійного).

Одержав страшну депешу і не міг не приїхати, щоб останній раз глянути на милого, коханого Павла Митрофановича.

Багато трагедій довелося перетерпіти всім нам тут на вигнанні,

але не знаю вже, до якої трагедії прирівняти страшну вість про цю не-
вмолиму втрату.

Тяжка наша доля, панове, тяжка доля патріотів українських. Втратили ми батьківщину, після змагань кривавих змушені були від-
дати Україну на поталу москалів найгіршого гатунку. А тут на чужині
тратимо наших вождів, ліпших наших людей, лицарів чести, ідеї, від-
ваги. Мені особисто може найтяжче було почути про цю передчасну
смерть, бо в твоїй особі, дорогий Павле Митрофановичу, я втратив не
тільки непохитного однодумця-патріота, а й близького особистого
друга. Коли від близької людини я довідався про тяжкий стан твого
здоров'я, я зауважив, що ліпше було б нам не знати так близько те-
бе, тоді не так невимовно тяжкою здавалась би ця втрата... Тільки
ніжні турботи про твоє життя, тільки жах перед можливістю страшного
кінця могли викликати подібну думку. В дійсності щасливі ті, що
близько знали тебе, що пізнали твою найвищу моральну бездоганність,
що черпали від тебе твою зразкову непохитність, твою незломну ідей-
ність та жертвенність, що мали щастя і честь одчувати твою любов,
твою ширю відданість. Коли й до нас, кому доля судила відповідати за
нашу справу, коли й до нас часом підкрадалася підступна зневіра,
коли й нам здавалося задовгим вигнання, ти, коханий друже, гнав од
нас ті прикрі думки. Своєю незломністю ти змушував нас до чину, до
творчої боротьби, до віри в скору остаточну перемогу.

Забгато вже втрат за ці довгі 12 років, завелика вже тут «колонія»
українська. І серед цієї колонії твою присутність найтяжче зрозуміти,
бо ти загинув в розквіті сил; невмолима смерть забрала тебе від нас
підчас невтомної праці, так потрібної для нашої визвольної боротьби.

Ти не був вождем, широко знаним в народніх масах. Твоя вроджена
скромність перешкоджала тобі виступати прилюдно з тією силою, яку
ми знали в тобі. Ти був чимсь вищим, ти був сумлінням нашої справи,
ти був моральним вождем над провідниками нашої визвольної бороть-
би!

Ти й нині не зазнав одпочинку. Твої терпіння, твої страждання не
скінчилися разом з твоїм земним життям. Твій гордий, незломний дух
буде страждати доти, доки в неволі конає твоя Україна, для якої ти
тільки й жив, і якій віддав усе своє шляхетне життя. Разом з нами,
твоїми друзями, ти матимеш спокій тільки тоді, коли настане час пере-
моги, коли рідна земля повстане нарешті до вільного щасливого життя.

А до того часу прощай і до побачення на вільній коханій незалеж-
ній Батьківщині!

3 берегів Дністра.

Чудовий вересневий ранок.

Я в поспішному потязі, що їде з Букарешту до Кишинева.

Їду з доручення Громадсько-Допомогового Комітету Української Еміграції в Румунії, в придністровську смугу, в найбільші осередки скупчення нових утікачів з України.

Їду, щоби побачити своїх земляків, які ще так недавно ходили по рідній землі, дихали її повітрям, працювали, змагалися, жили якимись надіями... Якими саме?...

Дивлюся через вікно вагону.

По-над залізницею розіслався широкий зелений степ. По ньому жовтими пасмами розкидані плантації кукурудзи, по-між ними чотирьохкутними довгими смугами поблискує золотом досить висока стерня. Час від часу промайне лісок, невеличка левада і знову степ, рівнина.

Як все це нагадає Україну. Потяг несе мене до її кордонів. А колеса вагонів одноманітно цокотять: так, так, так... Кожний поворот колес наближує мене до України...

А думки... Тим часом краще про них мовчати... Хто з нас на самоті не лине думкою до рідних осель?.. Хто з нас на чужині не переживав недавно минулого, хто не болів за долю України?... Хто не присягав у своїй душі віддати для її добра всі свої сили, всю свою істоту? Чи-ж найдуться ті барви, ті слова, якими можна передати тремтіння людської душі і палкий вогонь тих блискавок, які в кільки ментів дають вам образи недавно і давно минулого, сучасного і навіть прийдешнього?

Короткий гудок паротяга. У вагоні рух. Кільки пасажирів стягують з полиць свої клунки й готуються вставати. Яси.

З перону доносяться галасливі вигуки газетчика: «Універсул», «Дімініяца», «Бесарабское Слово», «Бесарабская почта».

Висовую голову через вікно. Чути румунську, московську й жидівську мови. Наближуємося до Бесарабії.

Через 8 хвилин рушаємо далі.

Небо прозоре, блакитне. Ніде не видно жадної хмарки. Парко, як в літі.

Знову мерехтить степ, «такають» колеса.

Потяг несеться повз якесь село.

Біля криниці, такої-ж самої, як і у нас на Україні, з довгим високим журавлем, кремезний, уже літній селянин, напуває коней.

Смуглявий по вигляду румун, у високій смушковій шапці, але сині підстрижені вуса, по козацькі звисають до низу...

Коли загудів паротяг, він повернув голову, глянув на потяг і знову почав тягнути воду з криниці.

Не кваплючися, поважно, спокійно.

І знову зароїлися думки в моїй голові.

— Певно, й цьому селянинові зараз не легко. Загальне лихо вдарило й по ньому. Певно, й він має свої болячки й своє невдоволення.

Але — напевно, ні він, ні його родина не шукають таємничних стежок до кордону, як роблять це селяне на Україні.

Скільки-ж то мусить чоловік перетерпіти, до якого одчаю мусить дійти, щоби кидати свій куток, де він народився, де живе його рідня, де оточують його люде, з якими він зжився?

Щоби йти світ-за-очі, до невідомої чужини, між чужих людей, без жадних засобів до життя там, треба дійти до такого стану, коли вдома вже губити немає чого...

А коли до цього додати, що прикордонна смуга, в даному випадкові Дністро, з обох боків пильно охороняється, що кожний втікач ще далеко до Дністра ризикує попасти до рук різних відділів ГПУ, а на самому Дністрі майже неминуче треба пройти йому через вогняну смугу смерти, то самий факт біженецької хвилі з України є пророчистим і переконуючим доказом жахливого стану під большевиками.

Здавалось би, вистачає тільки цього одного факту, щоби там, де ще не було і немає большевизму, населення береглося його, як чуми, та щоби всяка культурна людина була його переконаним ворогом.

* * *

Кишинів. Біля двірця два-три самоходи і з десяток візників-одноконок.

Прошу завезти мене до одного з готелів в осередкові міста.

Зупиняюся в готелі «Париж». Починає смеркати.

Роспитую в готелі про адресу Інспекторату Бесарабії та комітету допомоги біженцям-молдаванам із-за Дністра.

Завтра зрана треба увійти в контакт з одною й з другою інституціями, щоби не тільки довідатися про те, в яких саме місцях скупчено зараз нових збігців, але й заручитися допомогою для виконання доручень, які покладено на мене нашим комітетом.

Господарь готелю пояснює, який накоротший шлях до Інспекторату Бесарабії. Адреси біженецького комітету не знає. Але про нього, каже той-же господарь, ви довідаєтеся в Інспектораті.

Дякую й вихожу на головну вулицю в Кишиневі — Олександрівську.

Широка й простора, з досить добрими хідниками.

Вивіски на крамницях і назви вулиць написано румунською мовою.

Балакають навкруги переважно по-московськи та по-жидівськи. Зрідка чути румунську та українську мови.

На парканах висять ще численні агітаційні плакати, що залишилися з недавніх останніх виборів до законодавчих палат Румунії.

Більшість з них видруковано московською, або румунською й московською мовами.

Попадаю до базару. Великими купами лежать зеленошкірі кавуни. Біля одної з них, чую, торгуються, розмовляють чистою українською мовою. Підхожу тако-ж купити кавуна. Біля торговки бачу дві постаті: чоловіка — вище середнього росту, років 35-ти, в чистенько-

му вбранні, на ногах чоботи, і жніку, властиво дівчину, років 18-ти — бліду й худорляву — те-ж в новенькій дешевій спідниччині й кофті, але босу.

Запитую — звідки вони?

— З України — відповідає чоловік.

— Давно?

— А вже давно! Ще з 1921-го року.

— А ви тако-ж з того часу? — звертаюся я до дівчини.

— Ні, я прийшла сюди минулої зими.

— Самі?

— Сама. Батька забили на Дністрі большевики, — відповіла й нагнула голову, дивлячися на землю.

— А що вас примусило втікти?

— Як-би було можливо, — не піднімаючи голови, тихим голосом відповіла дівчина, — то всі повтікали б сюди.

Бачучи, що мої запити схвилювали дівчину, що ними я мимо волі доторкнувся до її ще свіжих душевних ран, я почав розмовляти з її супутником.

— Чи не знаєте ви адреси молдавського біженецького комітету?

— Знаю. Називає вулицю і пояснює, яким трамваєм туди їхати та де треба встати.

— А чи багато втікачів приходить в останній час?

— Ні. Порівнюючи мало. В зимі їх було багато.

— І всі вони в Кишиневі.

— Ні. Тут їх небагато. Попристроювалися то у родичів, то на праці.

— А кого більше серед біженців: українців, чи молдаван?

— Багато і тих, і других, але залишають тут лише молдаван.

— А куди-ж дівають українців?

— Передають назад большевикам. Цими днями перекинули на Україну чотирьох осіб. Серед них була ще одна вагітна жінка. Але в останню хвилину, вже коли їх садовили у потяг, жінку врятували. Прийшов хтось з молдавського комітету і забрав жінку. Тим часом, її чоловіка відправили.

— То виходило би, що біженців українців тут зовсім немає?

— Є. Але мало. І то переважно ті, яких ще не судили за нелегальний перехід кордону, і доля яких ще не з'ясована. Певно, і їх повикидають назад на Україну.

— А ви не знаєте прізвищ цих біженців? Чи не можна було би побачитися з ними, поговорити?

— Знаю. Де-кого з них ви побачите завтра в біженецькому комітеті. Я скажу, що приїхав до Кишинева секретар Українського Комітету з Букарешту. Вони прийдуть.

— Дякую!

Умовляємося відносно години, прощаємося і розходимося.

На другий день зрана йду до Інспекторату Бесарабії.

В глибині великого подвір'я ховається за деревами гарний двохповерховий будинок.

Саме подвір'я уявляє з себе гарно упорядкований великий квітник. Чисті алейки. Лише присутність вартового поліцейського нагадує вам про те, що це не приватна віла, а офіційна державна установа.

— Чи пан інспектор є? — запитує у вартового.

— Так, є — відповідає вартовий, і показує на алею, яка веде до входу в Інспекторат.

Зайшовши туди, я довідався, що інспектор Бесарабії зрана зайнятий, і нині нікого не прийматиме. Побачити його можна буде лише по обіді.

Дізнавшись про адресу біженецького молдавського допомогового комітету, йду туди. Тим часом і в ньому нікого не застаю. Але натрапляю там на двох нових збігців з України, які спроводжують мене до приватного помешкання юрист-консульта молдавського комітету, адвоката Теодора Утюма.

По дорозі розпитую, звідки вони та чи давно з України?

Обидва з околиць Тирасполя. Прийшли на початку весни, але ще по льодові.

— Розкажіть, які норми хліба видають населенню на Україні?

— Хліба такого, як ми їмо тут, ми там не тільки вже давно не їли, але й не бачили. Випікають хліб на Україні з різної мішанини. В ньому є й овес, ячмінь, кукурудза й трохи правдивого борошна, а часом борошна взагалі немає. Хліб дають не всім однаково. Населення поділено на різні категорії. Так, скажемо, робітники у нас отримували по три чверти фунта (300 грамів) хлібного сурогату, їхні утриманці (члени родини, яких утримує робітник — дружина, діти) діставали по півфунта (200 грамів) хліба на душу, але службовці діставали по півфунта, а їхні утриманці лише по чвертьфунта (по 100 грамів) на добу. «Лишенці» не дістають нічого.

— А хто входить до категорії «лишенців»?

— Всі ті, кого большевики називають нетрудовим елементом. Раніше це були бувші поміщики, пан-отці, а тепер всі ті селяне, які не входять до колективів, та яких влада через те називає куркулями, або кулаками.

— Таким чинсм, — питаю я, — серед цих кулаків-лишенців є й бідняки.

Мій сорозмовець усміхнувся, а в погляді відбилосся здивовання. Очевидячки, запитання моє було для нього наївним.

— Ви — каже він після хвилиної паузи — живете ще поняттями старих часів. Під «куркулем» ви розуміли сільського багатія. Тепер заможніх селян на Україні взагалі не існує. Всі бідні й всі голодують. Одні більше, а другі менше — в цьому властиво й різниця. А раз ти одноосібник, то-пак працюєш сам, а не в колективі, то ти вже й куркуль. От і я — син куркуля, а що ми мали? Я працював на консервній фабри-

ці в Тирасполі, а батько мав три з половиною десятини землі. Минулого року у нас не вродило; зібрав батько лише два пуди пшениці, а податку на нього наклали 40 пудів. Одного дня покликали мене під час праці до адміністрації фабрики і заявили: «Тебе знімають з праці». У мене аж похолело в середині. Я зразу догадався, що з батьками не добре. Бути знятим з праці — це означає бути зачисленим до категорії «лишенців», то-пак тих людей, яких ні до совітських установ, ні до совітських підприємств не приймають. Зберігаючи на зовні спокій, я запитую: «Чому саме? Адже на працю я вихожу точно, прогулів не маю. Які-ж причини?» На це мені відповіли, що таке розпорядження отримано з районного комітету, та, ніби в приятельський спосіб, порадили причинами не цікавитися, бо так для мене буде краще.

З фабрики я зайшов до свого тираспольського мешкання, забрав свої речі, а властиво й брати не було чого, й попростував до батьків на село.

Тим часом вдома нікого не застав. Від сусідів довідався, що батька, який не міг внести 40-ка пудів податку, розкуркулили, хату й землю skonфіскували, а його самого, матір і меншу сестру заарештували й кудись вивезли.

— А куди саме?

— Не знаю! Оповідали лише, що мати була хвора та що її майже непритомну винесли з ліжка. Я пробував довідатися, але нічого з того не вийшло. Сам ледви врятувався від арешту і втік до Румунії.

— Закордонна преса—питаю я далі—писала про те, що населення Тирасполя розбило і розграбувало тамошню консервну фабрику. Було це, чи ні?

— Ні. Цього не було. Була пожежа на фабриці. Причина її так і лишилася не з'ясованою. Частинно вона згоріла. Після того її репарували і вона знову працювала. Тим часом м'ясних консервів на ній давно вже не виробляють. Консерви виробляються лише з зеленени. Але й зеленени скоро забракне, бо далеко не вся земля, що призначалася для городини, була оброблена. Але й та, яку обробили, не дала сподіваного врожаю. Що-ж до голодових розрухів, то вони були. На станцію Тирасполь привезли кілька вагонів макухи. Зголодніле населення розбило ці вагони, й макуху, а властиво перепічки з макухи розхватали.

В цей час ми підійшли до помешкання адвоката Т. Утюма.

На хідникові стояло й сиділо душ десять людей. То тако-ж були біженці. В переважаючій частині молодь. Найстарші виглядали років на 30-35.

З короткої розмови з ними з'ясовую, що вони очікують прийняття у п. Т. Утюма. Кожний має своє лихо. Один просить прискорити видачу якоїсь посвідки, яка давала би змогу виїхати з Кишинева, другий просить врятувати його від висилки за Дністро. Треті прийшли просити бонів на хліб.

Кажучи про п. адвоката Утюма, називають його: «наш заступник». Записую прізвища тих, які побоюються викидки назад на Україну.

обіцяю їм, що наш Комітет заопікується усталенням їхнього побуту на терені Румунії і прошу зачекати поки я скінчу розмову з паном адвокатом Т. Утюмом.

(Далі буде)

Дмитро Геродот.

Емігрантські справи у Женеві

На сторінках нашого журналу вже не раз згадувалося, що в Офісі для біженців Нансена трапилася велика несправедливість.

Раніше Офіс не видавав майже нікому з біженців грошей, хіба на переїзд на працю з одної країни до другої, або в разі коли люде «сідали на землю». Коли давалися гроші на якісь емігрантські підприємства, то це скорше було винятком.

Але в-осени 1931 року фінансова комісія Офісу під натиском росіян, що мають там свого настирливого оборонця в особі п. Гулькевича (він є член самого Офісу), російським організаціям було видано безповоротних субсидій більше, як на сто тисяч швейцарських франків. Це викликало незадоволення навіть у сферах самого Офісу, де-які члени якого рішуче настроєні проти безповоротних асигновань. І тепер з цими останніми покінчено, видають тільки позики. Але росіяне і тут взяли собі колосальну, як на еміграційний масштаб, суму.

Це все викликало, натурально, велике обурення в українських колах. Головна Еміграційна Рада зробила свої зауваження, на що одержала відповідь «давайте ваші конкретні річеві проскти, безповоротних субсидій не дамо більше нікому, але на позики ви так само можете розраховувати, як і росіяне».

На весну 1932 року в Офісі вже лежало чимало українських подань, але на задоволення всіх їх асигновано було позику в... 10.000 шв. фр. Головній Раді дано було право розподілити ці кошти, але а) тільки поміж тими організаціями, що подали прохання, б) тільки при умові гарантії повороту і нарешті в) Головна Рада була зобов'язана більшу суму видати на нових біженців, що перейшли Дністер.

Коли ж Головна Рада розподілила ці суми так, що половину пропонувала дати новим збігцям, а другу половину розподілити між тими старими організаціями, що подали свої прохання, то на це Офіс не погодився. зажадавши, щоб для нових збігців було дано аж 8.000 шв. фр. Отже старим українським емігрантам не лишилося більше, як 2.000 шв. фр. Головна Рада, щоб не затягати справи, дала свою згоду і на це, але твердо вирішила добиватися нових позик.

В такому-ж дусі були прийняті резолюції і на конференції Головної Ради, що, як відомо, відбулася в Празі 24-25 вересня. Безпосереднє по цій конференції голова Ради проф. Шульгин разом з постійним її представником у Женеві п. Миколою Лівичьким склали в Офісі відповідні заяви, поставили на порядок денний нові домагання ріжних організацій, перебалякали з тими делегатами, що мають відношення до Офісу.

Виявилось, що коли в складі фінансової комісії Офісу українська еміграція має мало приятелів, то це не значить, що вона їх взагалі не має. Несправедливе до українців відношення кидалося у вічі просто кожному, хто звертав увагу на відчит Офісу з переліком усіх субсидій росіянам і українцям. Треба тільки було зробити порівняння.

Під час докладу лорда Сесіля з приводу Офісу в шостій комісії XIII асамблеї Ліги Націй делегат Польщі міністр Маріян Шумляківський забрав слово і заявив, що Офіс видав більше, як 350.000 шв. фр. Але українці з цієї суми отримали тільки 3 відс. П. Шумляківський нагадав, що

на це вже звертав увагу представник Польщі і в самому Офісі, нині-ж промовець в імені свого уряду зауважує ще раз, що Офіс мусів би більше пропорційно розпреділювати свої допомоги.

Докладчик лорд Сесіль запропонував занести до протоколу що заяву і передати її під увагу Офісу. Пропозиція була прийнята без жадних заперечень.

Одночасно забрала слово і делегатка Румунії панна Вакареску. Подякувавши Офісові за допомогу, хоч може і не цілком достатню, новим українським біженцям, що перейшли Дністер, панна Вакареску запевнила, що уряд румунський готовий забезпечити існування цих нещасних, давши їм у користування вільні землі.

Ці виступи, що мали на увазі, властиво, завдання чисто практичні, в своїй цілості не позбавлені були певного принципового значіння, як маніфестація на користь українців, і то на широких прилюдних зборах одної з найголовніших комісій асамблеї Ліги Націй.

Яке практичне значіння будуть мати ці виступи? Вони повинні б примусити неприхильну нам фінансову комісію більше рахуватися з нашими вимогами та дадуть аргументи в руки тих діячів Офісу, що хочять дотримуватися більш справедливої лінії поведінки.

Натурально, представники Головної Ради щиро подякували тим делегатам, що виявили свою симпатію до справедливих вимог української еміграції.

Женець.

Українські пластуни на югослов'янському джемборі в Загребі

Свого часу була вже в «Тризубі» під тою-ж назвою стаття про цей гарний виступ нашої молоді, що за тиждень познайомила сотки чужинців з Україною і придбала їй багато прихильників. Ось один український пластун, учасник джемборі пише: «З пластунами нав'язали ми щирі знайомства. Головно словінці пересиджували цілий час у нас (в таборі)... Цілий час чергувалися в нашому таборі пісні українські зі словінськими. Їхні пісні те-ж чудові. Часто приходив до нас старенький словінський командант. Він знає цілого Шевченка в оригіналі. «Реве та стогне» і «Заповіт» декламував нам по українськи. Казав, що Шевченко йому подобається найбільше з усіх поетів світа».

Великими симпатіями користались українські пластуни у білгородських пластунів і пластунок; останні аж плакали, як наші від'їздили. А мад'ярські скавти говорили нашим:

— Ось побачите, як ми вас прийматимемо в себе!

Це вони мали на увазі світовий пластовий з'їзд (джемборі) в 1933 році під Будапештом. Побувати на світовому джемборі — це найбільша мрія усіх пластунів. І українські пластуни й пластунки готуються до участі в ньому, щоб перед десятками тисяч молоді всіх народів світу репрезентувати Україну, але матеріальний стан нашої молоді на еміграції такий скрутний, що без допомоги громадянства виступ нашого Пласту там може так і лишитися лише мрією.

Багато клопоту було на югослов'янському джемборі з українськими відзнаками, бо всі їх хотіли мати і давали у виміну хоч би й цілий

В таборі українських пластунів на джемборі в Заґребі.

однострій. Всі хотіли мати і жовтоблакітні стьожечки з написом «Україна», що наші пластуни носять на одностроях. Одна пластунка-танцюристка причепила собі таку стрічку. Танцювала вона при кожній ватрі, танцювала дуже гарно, і всі були захоплені «малою Українкою». Заходили до українського табору й москалі. «Зависним оком дивилися на наш альбом і прапор», пише той пластун. «Між ними було одно красне дівчатко. Походило з України, і назвисько її кінчалось на - е н к о. Ми її переконали, що вона-ж українка. Щось заворушилось, мабуть, в її серці, бо цілий час ходила неспокійна і радо пересиджувала у нас».

Що Український Пласт на таких здвигах робить велику роботу, показали ці два великі пластові з'їзди — в 1931 році у Празі і цей у Заґребі, де були й наші представники. Українська пісня, танець, наше мистецтво роблять на чужинців велике вражіння. «Всі захоплювались усім, що наше!», — пише з ентузіазмом той український пластун, учасник джемборі в Заґребі. На минулорічному джемборі в Празі багато чужинців згодом здоровило наших пластунів українським пластовим поздоровленням—«скоб», якого навчилися від наших. На з'їзді в

Загребі «...подобався наш клич—скоб. Дивувались, як можна так скомбінувати, щоб у однім слові було так багато змісту, *) і ще це слово означає назву орла. Один наш приятель англієць хвалив, що це добра комбінація. Цілий час у таборі віталися нашим «скоб» — пише цей пластун. При відході українців з табору провідник одного відділу сербських скавтів побажав українцям щасливого повороту на Україну і приказав своїм по українськи:

— Браттям українцям три крат скоб!

Ця дружба в них з нашими залишилася після братерських зустріч на джемборі в Празі.

З неоцінимою поміччу прийшло нашим пластунам у Загребі українське громадянство. «Багато завдячуємо тутешнім українцям та їхнім родичам» — пише знов цей пластун — «вони помагали нам чим могли. Одна пані хорватка, жінка тутешнього українця — пані Злата Калюжна — справила нам чудовий прапор, другі вистарали прекрасні альбоми українських карток, інші — однострої». Прапор притягав загальну увагу, як бачимо зі слів цього пластуна: «Вже під час відкриття джемборі ми звернули на себе увагу прапором. Бо ж і гарний справді! На національних барвах вишита срібна лелія **) з золотим тризубом. Барви дуже гарні, і здалека притягають очі... Прапор ми мусіли цілий час тримати на показ, бо кожне його хотіло оглянути з близька».

Югослов'янська преса з признанням висловлювалась про участь наших пластунів, а в югослов'янському пластовому часописі в поз'їздовому числі поруч із іншими представниками — учасниками з'їзду — зазначено тако-ж і участь українців.

Так помалу пробиває і наш, на еміграції ще власне молодий, Пласт собі дорогу і добуває узнання та признання у великій інтернаціональній пластовій сім'ї, що тепер нараховує більше 2.100.000 організованих членів.

Полтавка.

З міжнароднього життя.

— Вибори американського президента.

У Сполучених Штатах Північної Америки переходить зараз гаряча кампанія з приводу виборів нового президента. Як то з давнього давна стало американською нормою, головна боротьба з'осереджена на двох кандидатах великих політичних партій, а саме республіканської й демократичної. Інших кандидатів, а їх є кілька, — соціалістичний, комуністичний, такий 92-літній справжній вождь справжнього індієського племені то-що, ніхто в Америці в рахубу не бере, бо ставлять їх або з метою ідеологічної пропаганди (соціалістичний кандидат), або використання можливих розрухів і скандалів (комуністичний), або впрост — для потіхи, як виставили отого старого індієського вождя.

*) Слово «скоб» складається з початкових літер слів: Сильно, Красно, Обережно, Бистро; цими гаслами пластун має керуватися в своїх вчинках.

**) Знак Пласту.

Тими двома головними противниками на цей раз являються: з боку республіканців — сучасний президент Гувер, а з боку демократів — н'ю-йоркський губернатор — Рузвельт. Обидва — люде перед батьківщиною більш-менш заслужені, а своїми персональними властивостями здатні з честю виконувати обов'язки голови великої держави. Хто переможе? Звичайно в Америці перемагає в таких випадках не людина, яка б вона не була видатна що-до своїх здібностей, а партія, — одна з тих великих зазначених. На цей раз, однак, справа обертається неначе-б трохи иначе, — може тому, що один з кандидатів, як вказано вище, с сучасний президент, уповноваження якого ще не вигасли, а скінчені будуть лише за чотири місяці після виборів. Тому виборна боротьба точиться не стільки навколо партії, скільки навколо людини, а саме: чи має Гувер ще чотири роки сидіти в Білому Домі й давати провід великій американській республіці, чи слід змінити й посадовити туди когось іншого, в даному разі — Рузвельта.

Коли чотири роки тому назад американці вибрали Гувера, то зробили це майже манифестаційно. За оплесками цілого світу вони віддали йому рекордну більшість голосів, і всі тоді вірили, що новий президент до Білого Дому вселився не на одну легіслатуру, а на дві, та й то тому лише на дві, а не на більше, бо більше двох легіслатур підряд американська конституція забороняє одній людині виконувати обов'язки президента. Авторитет і популярність Гувера були такі великі, що коли б, мовляв, не той закон, правив би він Америкою не вісім можливих літ, а дванадцять що найменше.

Але за минулих чотири роки багато де-чого змінилося в світі, а одночасно з тим і в тій самій Америці. На той час, коли вибрано було Гувера на президента, Америка досягала вершка свого економічного добробуту й економічної могутності. В льохах її банків зосереджено було по-над дві третини всього світового золота; акції американських підприємств стояли високо по-над номіналом, бо приносили своїм власникам великі баристи; експорт перевищував імпорт, індустрія цвіла, фермери багатіли, безробіття не існувало. Багатіла й ціла країна, бо крім всього вище сказаного, до Америки лилися що-року правильним потоком європейські гроші, так звані німецькі репараційні виплати, якими Європа сплачувала Америці її недовгу участь у великій війні. Америка стала світовим кредитором, а разом з тим що більше й далі наростала її світова політична могутність.

Гувер прийшов був до президентури, як символ отого призвільного багатства, що йому здавалося кінця краю немає. Так про нього думали всі, так і він сам часом про себе висловлювався. Але життя має свої закони і пішло іншим шляхом, якого ні Гувер, ні американці не передбачали.

Світова економічна криза не минула багатой Америки, і дуже швидко її багатство сцухло й змаліло. З кризою так завжди бувас: б'є вона по бідній країні, але ще гірше дошкуляє багатій, бо руйнує її. Так сталося й з Америкою за останніх два-три роки. Експорт її промислової продукції затримався, бо збідніли всі світові ринки; хліба не було кому продавати, бо Європа скоротилася в своїх потребах і задовольнилася своїм хлібом, а решта світу впрорст з неволі привчилася менше їсти його. Американські фабричні склади стали тому свого роду цвинтарями індустріяльного краму, а фермерські кдуші — такими ж цвинтарями для пшениці, в насіледок чого половина, коли не більше, робітництва стала безробітними, а фермери — жебраками.

Перекинулося не,природне, і на біржу, на банки, а кінець-кінцем і на державу. Тисячі дрібніших і сотки більших банків збанкрутували, вчорашні мільйонери стали чистити на вулицях чужі щоботи, а менше життєздатні вхопилися револьвера чи мотузка. Золото з банків почало повертатися назад до Європи, — найбільше до Франції, Голандії, Швейцарії та сакандинавських країн. Збідніле населення перестало платити податки, і в державному бюджеті з'явилися мільярдові — у доларах — дефіцити, які нічим було перекрити. Зрештою й оті європейські — за війну — гроші з весни мину-

лого року перестали поступати до Америки, і дійшло до того, що, як про те вказано було в одній з виборних промов самим Гувером, що один час стояла навіть під загрозою золота вартість американського долара, цієї валюти серед валют.

Явна річ, що до такої біди не спричинився сам Гувер, ні система його урядування. Завинили інші причини об'єктивного характеру, що лежать по-за впливами американського президента, хто б він не був. Але така вже людська психологія, винен в усьому і завжди той, хто стоїть на чолі. І цілу вину за оту кризу та за її наслідки широкою американською опінією перекинуто на Гувера. Під цим знаком і переходить ціла президентська кампанія. Гувер не сам себе поставив кандидатом на виборах; його поставила партія, але противники його воюють не стільки проти партії, скільки спеціально і персонально проти нього.

Проти Гувера чи за нього — цей лозунг зараз має таку силу, що сталося навіть таке, чого, як здається, досі ще не було в історії американських партій. А саме: цілі провінційальні відділи республіканські, не одриваючися од своєї партії ні в чому, порушують дисципліну лише на час виборів, аби тільки голосувати не за Гувера, а проти нього. Те саме, що правда, помічається і в стані демократів, але в свою чергу певні шереги часово зломли єдність партії, аби голосувати — на цей раз уже за Гувера.

Це — внутрішній підклад боротьби за посаду президента в Америці. Зовнішні елементи виявлені в платформах партій. Годі було б у тих платформах шукати якихось принципових ідеологічних державних ліній. Для двох головних американських партій означати ці лінії непотрібно, бо вони вже з давнього давна для них означені, і що найголовніше — вони однакові для них. Одна з них зветься республіканською, друга — демократичною, але це самі назви, бо обидві вони до кінця демократичні і до кінця республіканські. Розходяться вони між собою лише що-до практичних методів самого державного урядування виключно в площинах економичній та фінансовій, і лише почати — в міжнародній. Так і на цей раз. Республіканці стоять за продовження заборони усіх спиртних напоїв, за високе протекційне мито, за те, щоб і надалі повною сумаю діставати європейські гроші, а тако-ж і надалі — по можливості не втручатися до справ Європи. Демократи, навпаки, — змагаються анулювати закон проти спиртних напоїв, зменшити якомога мито на закордонний крам, а що-до Європи — говорять не дуже то ясно, та все-ж неначе-то схиляються до анулювання європейських боргів.

Хто з них переможе, звідси, з Європи, передказувати тяжко, не легко це мабуть і для американців. Сам Гувер, однак, неначе-то передбачає свою поразку, а тим самим і перемогу Рузвельта, бо одверто готується до того, вирішивши на цей випадок завести новий прецедент що-до терміну президентських уповноважень. Як повідомляють американські газети, коли він не буде обраний, то зараз призначить генеральним секретарем обраного Рузвельта, а сам разом із своїм заступником (в Америці, в однину од інших республік, на кожний випадок вибирають заступника президента) піде до демісії. Таким чином вийде так, що Рузвельту непотрібно буде чекати ще чотири місяці, поки настане його черга зайняти посаду президента, і він зразу-ж почне виконувати свої функції. Завалена буде тоді ота прогалина між новою і старою президентурою, яка мала сенс 150 літ тому назад, коли вона була встановлена, бо не було тоді літанів, ні залізниць, ні впрост добрих доріг, і треба було дати час новому президентові доїхати до Вашингтону, може дуже здалека. Цим би Гувер зробив останню послугу своїй батьківщині, змодернізувавши де-в-чому застарілу конституцію її.

Як відіб'ється можлива зміна американського президента на європейських, особливо в важливих для нас тихоокеанських справах, про це говорити можна буде лише тоді, коли новий президент справді таки оселиться в Білому Домі Вашингтона.

Observer.

Хроніка.

З життя української еміграції.

У Франції

— По Союзу Укр. Ем. Орг. у Франції. В суботу 22-го й неділю 23-го жовтня Оден-ле-Тішську громаду відвідав заступник Ген. Ради п. Іл. Косенко. З цього приводу в суботу 22-го відбулося разом з ним інформаційне засідання Ради Громади, а в неділю п. Косенко прочитав у помешканні Громади доклад на тему «Погляд на становище в совітах і обов'язках української еміграції». На докладі були громадяне Оден-ле-Тішської Громади, з Ену і з Реданжу. В неділю рано п. Косенко в імені Союзу вклонився могилам померлих членів Оден-ле-Тішської Громади.

У Польщі

— З життя Українського Наукового Інституту у Варшаві. Вийшов з друку том VII «Праця УНІ» — В. Садовський. Праця в У. С. С. Р.

Зміст книжки: Вступ. Розділ перший. Робітництво на Україні напередодні великої війни й революції. Розділ другий. Потреби робітництва, які вимагали полагоди після великої війни, й шляхи їх полагоди. Розділ третій. Світська політика праці та її наслідки. Розділ четвертий. Шляхи ліквідації совітської політики праці. Головні джерела й література. Спорочений зміст французькою та польською мовами.

В Румунії.

— Лист української еміграції в Румунії з приводу освячення пам'ятника М.

Драгоманова у Софії. Українським Громадським Комітетом у Румунії, на адресу Комітету по освяченню монументу професору Михайлу Драгоманову у Софії, вислано таке привітання:

«У відкритті монумента великому українському патріоту і вченому, професору Михайлу Драгоманову, об'єднана українська еміграція в Румунії вбачає не лише шанування його пам'яті, але й маніфестацію українсько-болгарської приязні, українсько-болгарського зближення.

Українська організована еміграція в Румунії, яка в основу своєї діяльності поклала засаду найширшої єдності, з почуттям особливого вдволення вітає ініціаторів, а тако-ж і всіх учасників цього урочистого свята.

Вічна пам'ять тим борцям за волю, які одійшли на вічний спочинок!

Слава їх живим наступникам! Хай живуть вільні український та болгарський народи!

Хай живе між ними шире єднання й глибока приязнь!»

Голова Комітету — др. Василь Трепке; секретар — Дмитро Геродот.

В Чехословаччині.

— З'їзд Союзу Українських Пластунів Емігрантів (СУПЕ). Комунікат Команди СУПЕ. 4-й загальний з'їзд Союзу Укр. Пластунів Емігрантів відбудеться в Празі 27 листопаду 1932 р. о год. 14 в домі «Чеська Коруна», Прага, Віногради, Корунні ч. 32.

Програм з'їзду: звіт Команди СУПЕ про діяльність СУПЕ за минулий рік; звіт Ревізійної Комісії; вибір нової Команди та Ревізійної Комісії; план діяльності: Світове Джемборі в 1933 р.; ріжне.

В час з'їзду буде виставка «Праця Укр. Пласту за минулий рік»

(Свято 20-ліття Укр. Пласту. Пластове свято в Ічіні в ЧСР. Югослов'янське Джемборі в Загребі. Табори. Інструкторські школи. З життя пластових частин. Друки. Преса. Інше).

Передз'їздова нарада членів з'їзду відбудеться 27 листопаду о 9-й год. в помешканні Студ. Дому (Альбертов, Прага II).

Команда С У П Е.

Відчит про Манджурію в Женеві.

В Женеві відбувся відчит про Манджурію п. George Bronson Rea, радника в міністерстві закордонних справ Манджурської держави. Відчит був дуже цікавий і дуже гострий проти московської

політики, що так багато проробила своїх кривавих експериментів у Манджурії.

Що-до Хини, то докладчик охарактеризував її, як країну хаосу й бандитизму, де ширяться злочини й большевизм. Докладчик дивується, між иншим, тому, що ніхто не протестував проти того, що Монголія була окупована большевиками, а коли Манджурія скоридала лише з приятельських відносин з Японією, то вся большевицька і де-яка світова преса підняла гвалт.

На цей доклад одержали запрошення й українські діячі в Женеві. Публіка, яка була на докладі, за винятком москалів, явно співчувала докладчикові і справі, яку він захищав.

Нові книжки й журнали.

— У С С Р в теорії й на практиці. Написав Гл. Л. Видання Укр. Т-ва Прихильників Ліги Націй.

Брошура прекрасно змальовує, як московські большевики не мають жадної поваги навіть до ними-ж встановленого права і наскільки московська влада є антиправною й антиморальною. Прочитавши брошуру, яку складено без всяких літературних ефектів, а лише на підставі большевицьких же даних, можна одно сказати, що відносно такої влади у її підданців не може бути жадних зобов'язань. Без перебільшення, влада московських большевиків на Україні є владою справжніх бандитів, які міняють закони, як хотять і коли хотять. Дуже добре було б перекласти цю брошуру на чужі мови, щоб чужинці ліпше знали хто такі большевики і як вони розуміють правові відносини.

— Табор, ч. 17. 1932. Містить спеціальні військові статті на першорядної ваги теми, цікаву статтю д-ра Т. Олесіюка під назвою «Українські колоніальні землі», продовження статті полк. Порохівського про «Українську військову еміграцію в Румунії» та ряд інших статей. Взагалі журнал складено у всіх відношеннях прекрасно. Як би редакція його організувала хоч маленький відділ французькою мовою для чужинців, він був би у всіх відношеннях дуже добрим. Робимо це зауваження, бо зараз абсолютно немає видаць, які-б з'ясовували чужинцям воєнне значіння української справи, яке не є менше політичного.

Зміст.

— Париж, неділя, 30 жовтня 1932 року — ст. 1. — Пам'яті П. Сулятицького — ст. 2. — Д. Геродот. З берегів Дністра — ст. 4. — Женева. Емігрантські справи в Женеві — ст. 9. — Полтавка. Українські пластуни на югослов'янському джемборі в Загребі — ст. 10. — O b s e r v a t o r. З міжнароднього життя — ст. 12. — Хроніка. З життя укр. еміграції: У Франції — ст. 15. — В Польщі — ст. 15. — В Румунії — ст. 15. — В Чехії — ст. 15. — Відчит про Манджурію в Женеві — ст. 16.

**Редакція і адміністрація: 42, rue Denfert-Rochereau, Paris-V
Tél. Danton 80-03.**

Для переказів у Франції: «Le Trident», chèque postal 898.50, Paris.
Редагує — **Комітет.** Адміністратор: **Іл. Косенко**
Le Gérant: M-me Perdrizet.